

نقش رهبری سید حسن نصرالله در به‌کارگیری قدرت هوشمند حزب‌الله در مواجهه با مخالفان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۹/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۸

راضیه بابائی^۱

زاهد غفاری هسجین^{۲*}

چکیده

مقاله حاضر به منظور شناخت نقش سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب‌الله لبنان در به‌کارگیری قدرت هوشمند حزب‌الله در مواجهه با مخالفان نگاشته شده و درصدد بوده، به این پرسش پاسخ دهد که «نقش سید حسن نصرالله در به‌کارگیری قدرت هوشمند حزب‌الله در مواجهه با مخالفان چگونه بوده است؟»؛ برای یافتن پاسخ این پرسش از روش کیفی از نوع اسنادی-تحلیلی استفاده و داده‌ها با ابزار فیش-برداری جمع‌آوری شده است. یافته‌های پژوهش بیان می‌کنند که سید حسن نصرالله در مواجهه با مخالفان، تلفیقی از قدرت سخت و نرم را با اعمال ترکیبی از دو سبک رهبری تراکنشی و الهام‌بخش، متناسب با شرایط مخالفان (داخلی و خارجی) اعمال کرده است.

«قدرت سخت» سید حسن نصرالله با به‌کارگیری دو مهارت سازمانی و سیاسی در سخنرانی‌های عید مقاومت ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ در مواجهه با مخالفان و «قدرت نرم» او با بهره‌گیری از سه مهارت «هوش احساسی، ارتباطات و چشم‌انداز» و نیز بهره‌برداری از هوش محیطی در مواجهه با مخالفان، اعمال شده است. او در مواجهه با مخالفان، بیشتر از قدرت سخت و سبک رهبری تراکنشی استفاده کرده و در صورت اعمال قدرت نرم نیز، روش‌های ضدالهام‌بخش را در برابر مخالفان به‌کاربرده است.

واژگان کلیدی: قدرت هوشمند، قدرت سخت، قدرت نرم، سید حسن نصرالله، حزب‌الله لبنان.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی دانشگاه شاهد (hn1397@gmail.com)

۲. دانشیار علوم سیاسی دانشگاه شاهد

(نویسنده مسئول: z_ghafari@yahoo.com)

مقاله پژوهشی

صفحه ۲۳۴-۲۰۳

مقدمه

دستیابی به قدرت و ماندن در آن، دغدغه بسیاری از رهبران سیاسی در جوامع گوناگون است. درخصوص اینکه رهبری بتواند از یک سو پیروانش را مجاب‌کند که بتوانند به او در نیل به اهدافش یاری‌رسانند و از سوی دیگر، مخالفانش نیز به توانایی‌اش در گسترش دامنه قدرتش، معترف باشند، از جهاتی گوناگون مطالعه شده است. بسیاری از اندیشمندان سیاسی، اجتماعی و مدیریت و برنامه‌ریزی، نظریاتی را در باب روش‌های دستیابی به قدرت، گسترش دامنه نفوذ آن به تعداد بیشتری از افراد و نیز چگونگی مانایی در قدرت ابراز داشته‌اند؛ برخی، آن را به ویژگی‌های موروثی و غیراکتسابی شخصیتی یا سبک رهبری و برخی دیگر، آن را به آموزش و آگاهی از شیوه‌های قابل‌یادگیری عمل در گروه، مربوط دانسته‌اند.

نای، معتقد است کسانی که رهبری را با قدرت نرم جذب مترادف می‌دانند، بخشی از واقعیت را نادیده گرفته‌اند چراکه «رهبری اثربخش، در عمل به آمیزه‌ای از مهارت‌های قدرت نرم و سخت، نیازمند است» که نای آن را با عنوان «قدرت هوشمند» معرفی کرده است (نای، ۱۳: ۱۳۸۷)؛ او معتقد است که تلفیق روش‌های عمل سخت (مانند تهدید و تنبیه) با روش‌های اعمال قدرت نرم (مانند تشویق و پاداش‌دهی) می‌تواند مخاطبان یک رهبر را با او در دستیابی به اهداف مشترک هم‌سو کند و جداسازی این روش‌ها به‌طور تقریبی غیرممکن است.

افرادی که در اطراف هر رهبر حضور دارند، بسته به نوع رابطه‌شان با او در دسته‌هایی متفاوت قرار می‌گیرند؛ این دسته‌ها عبارت‌اند از: «هواداران، مخالفان و بی‌طرف‌ها» که متناسب با هریک از این گروه‌ها، رهبر، موظف است که نوعی از روش‌های اعمال قدرت را به‌کارگیرد.

قدرت رهبری و عملکرد سید حسن نصرالله در دستیابی به اهداف حزب‌الله لبنان و تطبیق آن اهداف در راستای منافع ملی لبنان، طی دو دهه اخیر، باعث شده تا مجامع بین‌المللی، او را فردی مؤثر در تصمیم‌های سیاسی لبنان و نیز در عرصه سیاست بین‌الملل بشناسند؛ صاحب‌نظران و تحلیلگرانی متعدد، این موضوع را تصدیق کرده، وی را حایز ویژگی‌های شخصیتی ممتاز در اعمال رهبری و اثرگذاری بر مخاطبان دانسته‌اند؛ نعیم قاسم، او را چهره‌ای شناخته‌شده در جهان عرب و اسلام و دارای کلامی اثرگذار نزد افکار عمومی خوانده است (قاسم، ۱۳۹۳: ۳۴)؛ اغلب صاحب‌نظران، دلیل اثرگذاری کلام او را صداقت در قول و عمل معرفی کرده‌اند که از فرهنگ شیعی و اسطوره‌های دینی،

متأثر است؛ به طوری که باعث شده است، سخنش از سوی مخالفان و دشمنان لبنان و حزب الله پذیرفته شود (جعفرپورکلوری، ۱۳۹۰: ۲۴۹)؛ از سوی دیگر، عدم وابستگی او به گروه‌های سیاسی و فرقه‌های دینی متعدد در لبنان و در عین مرادده و احترام به همه آنها (بیدقی قره‌باغ، ۱۳۹۱: ۱۲۸)، باعث افزایش اثرگذاری او در افکار عمومی لبنان و غیرمسلمانان نیز شده است.

مخالفان سید حسن نصرالله، شامل مخالفان داخلی و خارجی او هستند که از افراد، گروه‌ها و کشورهای مخالف وی تشکیل شده، در طیفی از سطوح مختلف مخالفت با سید حسن نصرالله (از مخالفت سیاسی تا دشمنی) قرار می‌گیرند.

نگارنده تلاش کرده است تا با مطالعه سخنرانی‌های دبیرکل حزب الله لبنان در جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، مهارت‌های لازم برای رهبری را از نظر نای که سید حسن نصرالله در این سخنرانی‌ها به کار گرفته است، استخراج کرده، چگونگی اعمال قدرت سخت و نرم را در مواجهه با مخالفان (که سید حسن نصرالله در این جشن از آنها بهره‌برده است)، به نمایش گذارد. مقاله حاضر در پی پاسخ‌گویی به این پرسش است که «نقش سید حسن نصرالله، دبیرکل حزب الله لبنان در به کارگیری قدرت هوشمند حزب الله در مواجهه با مخالفان چگونه است؟».

الف - مبانی نظری و روش

جوزف نای، مفهوم «قدرت نرم» را سال‌ها پیش از بحث در خصوص مفهوم قدرت هوشمند، در مارس ۱۹۹۰ در مقاله‌ای^۱ در نشریه *آتلانتیک* طرح کرده بود؛ نای در این مقاله تأیید کرده بود که اگر آمریکا ۲ درصد از درآمد ناخالص ملی خود را برای آموزش داخلی و کمک‌رسانی و اطلاع‌رسانی به کشورهای دیگر اختصاص دهد، به قدرتی مؤثرتر و عمیق‌تر از قدرت سخت دست خواهد یافت که او آن را با عنوان قدرت نرم معرفی کرد (Nye, 1990)؛ او در همان سال (۱۹۹۰)، کتابی را با عنوان *التزام به رهبری*^۲ منتشر کرد که در آن، مفهوم قدرت نرم را بیشتر توضیح داد؛ نای در این کتاب نیز تلاش کرده است که نشان دهد برخلاف تصورها و بحث‌های رایج درباره افول قدرت آمریکا، نه تنها کاهش قدرت رخ نداده است بلکه علاوه بر افزایش قدرت در ابعاد نظامی و اقتصادی، در بعد سوم قدرت، یعنی قدرت نرم، قوی‌ترین کشور دنیا و حتی بی‌همتا است؛ او در این کتاب تصریح کرده است

۱. این مقاله با عنوان *The Misleading Metaphor of Decline* در نشریه *Atlantic* منتشر شده است.

که دستیابی به این قدرت، موجب کسب اعتماد بیشتر و فراهم آمدن افکار عمومی بهتر در کشورهای دیگر می‌شود (Nye, 1990).

نای در سال ۲۰۰۴ در کتابی با عنوان *قدرت نرم*^۱ به تشریح ابعاد و سطوح قدرت نرم، با توجه به تغییرهای عمده در عرصه بین‌الملل متأثر از جهانی‌شدن و انقلاب فناوریانه (تکنولوژیک) و نیز عواقب نادیده‌انگاشتن کاربست قدرت نرم در سیاست خارجی پرداخت (Nye, 2004) و در سال ۲۰۰۸ با انتشار کتاب *قدرت رهبری*^۲ رابطه رهبری را با قدرت نرم و سخت و انتخاب سبک رهبری و در نتیجه، کاربست قدرت هوشمند توسط رهبر تشریح کرد (نای، ۱۳۸۷)؛ او برای اولین بار در این کتاب، مفهوم قدرت هوشمند را طرح کرد.

۱. دیدگاه جوزف نای در خصوص قدرت هوشمند

از نظر نای، قدرت با منابع تولید آن (مانند ثروت، جایگاه اجتماعی و مقام رسمی)، مترادف نیست. به‌الزام کسانی که بیشترین منابع قدرت را دارند، به نتیجه مطلوب که همان تغییر رفتار دیگران است، نمی‌رسند؛ او تأکید دارد که «تأمین میان قدرت داشتن بر کشورها و قدرت داشتن بر نتیجه‌ها باید مشخص شود» (نای، ۱۳۸۲: ۳۶۶)؛ چراکه بسیاری از افراد، با پاداش یا تهدید از اهداف خود دست‌نمی‌کشند و به تغییر رفتار تن نمی‌دهند؛ نای برای این وضعیت، مفهوم «قدرت نرم» را در مقابل «قدرت سخت» مبتنی بر تهدید و تشویق مطرح می‌سازد؛ به نظر او، استفاده از تهدید به محروم شدن از پاداش یا تشویق، در حیطه قدرت سخت قرار می‌گیرد اما گاه با ترتیب دادن برنامه‌ای مدون، می‌توان بدون استفاده از این تهدید و تطمیع، به نتایج مطلوب رسید و این یعنی «کسب نتایج دلخواه به‌وسیله جذب دیگران، نه تحریکشان با انگیزه‌های مادی» و همراه و همکار ساختن آنها، به‌جای مجبور کردن افراد به انجام کار (نای، ۱۳۸۹: ۸۶).

قدرت نرم، اغلب از ابزارهایی مانند جذابیت شخصیتی، فرهنگ، ارزش‌های گروهی و اخلاقیات تبعیت می‌کند. پیروان رهبری که دارای جذابیت است، کاری را می‌خواهند انجام دهند که رهبر یادشده می‌خواهد؛ از سوی دیگر اگر «رهبر، نماینده ارزش‌هایی باشد که دیگران می‌خواهند دنبال کنند» (نای، ۱۳۸۷: ۷۳)، به تطمیع و تهدیدی کمتر نیاز خواهد داشت.

نای تأکید می‌کند که قدرت نرم، با نفوذ یا فقط متقاعد کردن دیگران یا تهییج آنها با حرف زدن،

1 . Soft Power

2 . The Powers to Lead

مترادف نیست هرچند اینها را در دل خود دارد؛ بلکه جذب دیگران با استفاده از منابع ملموس و غیرملموس نیز هست (نای، ۱۳۸۶: ۱۱۰)؛ به نظر او، «قدرت نرم می تواند بر نوعی احساس جذابیت، عشق یا وظیفه در یک رابطه تکیه داشته باشد و به ارزش هایی درباره درست بودن مشارکت در این ارزش ها و اهداف مشترک، متوسل شود» (نای، ۱۳۸۷: ۷۴)؛ وی تصریح می کند که قدرت نرم رهبران در حوزه های گوناگون، متفاوت است؛ ممکن است یک رهبر در حوزه ای دارای قدرت نرم بالا و در جایی دیگر، فاقد این حد از توانایی باشد (نای، ۱۳۸۷: ۷۹).

بنابراین از نظر نای، قدرت سخت و نرم، وابسته و مکمل یکدیگرند همان طور که رهبران و پیروان نیز بسته به نوع زمینه رابطه شان، مکمل یکدیگرند؛ در واقع، این زمینه یا محیط است که تعیین می کند به کارگیری کدام یک از دو قدرت سخت و نرم، اثربخشی بیشتری خواهد داشت؛ اگر یکی از این دو نوع اعمال قدرت به دیگری صدمه بزند، رهبری کردن، دشوار خواهد شد چراکه میان آنها برتری ای وجود ندارد. «قدرت نرم در ذات خود، خوب نیست و همیشه هم بهتر از قدرت سخت نیست» (نای، ۱۳۸۷: ۹۱)، بلکه انتخاب به موقع و متناسب با هدف هریک از آنها، موفقیت در دستیابی به اهداف را ممکن می سازد؛ نای این «توانایی ترکیب قدرت سخت و نرم را در راهبردی مؤثر» «قدرت هوشمند» می نامد (نای، ۱۳۸۶: ۱۱۱).

نمودار تعریف قدرت هوشمند از دیدگاه نای

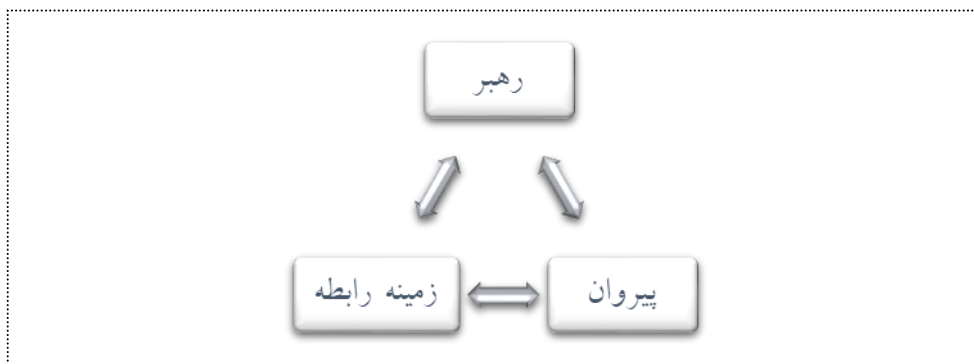
منبع: نگارندگان

۱-۱. کاربست مفهوم قدرت هوشمند در رهبری

جوزف نای، قدرت هوشمند را تلفیق صحیح و به اندازه دو قدرت سخت و نرم می داند بدین ترتیب که این دو نوع قدرت، همراه و مکمل یکدیگر به کار گرفته شوند و هیچ یک، نادیده انگاشته نشوند؛ او معتقد است که رهبری نیز، رابطه ای، اجتماعی است که به تلفیق دو قدرت سخت و نرم و به عبارت دیگر به کارگیری قدرت هوشمند، نیازمند است و رهبر، فردی است که «به یک گروه

در خلق و دستیابی به اهداف مشترک کمک می‌کند» و آنها را برای دست‌یافتن به این اهداف بسیج می‌کند (نای، ۱۳۸۷: ۴۵).

نای، رهبری را رابطه‌ای اجتماعی می‌داند که دارای سه مؤلفه کلیدی «رهبران، پیروان و متنی که در آن تعامل می‌کنند» است (نای، ۱۳۸۷: ۱۵)؛ او معتقد است که لازم نیست رهبر، به‌الزام، یک فرد واحد باشد یا حتی لازم نیست که تعیین‌کننده اهداف باشد، بلکه می‌توان اهداف را از خود گروه الهام‌گرفت؛ وی، رهبری را همان «قدرت جهت‌دادن و بسیج دیگران به‌سوی یک هدف» می‌داند که ممکن است از مقامی رسمی یا غیررسمی نشأت گرفته باشد و تأکید می‌کند که به‌الزام، کسانی که دارای جایگاهی رسمی در یک گروه هستند، رهبر واقعی آن گروه نیستند و ممکن است فرد یا افرادی در گروه، جایگاه هدایتگر و بسیج‌کننده را داشته باشند (نای، ۱۳۸۷: ۵۰).

نمودار مؤلفه‌های رهبری از دیدگاه جوزف نای

منبع: نگارندگان

جوزف نای، رهبرانی را که از قدرت نرم بیشتری استفاده می‌کنند، رهبران الهام‌بخش و رهبرانی را که از قدرت سخت بیشتر استفاده می‌کنند، رهبران تراکنشی می‌نامد. رهبر الهام‌بخش یا دگرگون‌کننده، پیروان را به‌سوی اهداف گروهی سوق می‌دهد، حتی اگر اهداف و منافع شخصی به‌خطر افتد؛ اما رهبر تراکنشی، پیروان را با افزایش یا کاهش منافع شخصی‌شان، هدایت می‌کند. رهبران الهام‌بخش، پیروان را رشد داده، به‌دنبال تغییر شرایط فعلی هستند (نای، ۱۳۸۷: ۱۲۷ تا ۱۳۴)؛ البته او تأکید می‌کند که این محیط است که رهبر را در انتخاب سبک رهبری اثربخش‌تر هدایت می‌کند؛ برای نمونه، رهبری الهام‌بخش یا استفاده از قدرت نرم، در دوره‌های تحول سریع یا مقطعی اجتماعی و سیاسی، بهتر

کاربرد دارند (نای، ۱۳۸۷: ۱۳۶).

جوزف نای، وظایف رهبران را در مقابل گروه به سه دسته تقسیم می‌کند:

۱- خلق هدف و وسیله دستیابی به آن؛

۲- تقویت هویت و همبستگی گروهی؛

۳- فرماندهی و بسیج کار جمعی (نای، ۱۳۸۷: ۵۱).

وی محک رهبر بودن یا نبودن یک فرد در گروه را تأثیرپذیری و اثرگذاری بیشتر یک گروه در تعریف اهداف و دستیابی به آنها به دلیل مشارکت آن فرد می‌داند (نای، ۱۳۸۷: ۵۱) و تصریح می‌کند «کسانی که در یک رابطه، قدرتی بیشتر دارند، از جایگاهی بهتر برای ایجاد و مقاومت در برابر تغییر بهره‌مندند» و همچنین «احتمالی کمتر وجود دارد که قدرتمندترها، دیدگاه‌های دیگران را بپذیرند» (نای، ۱۳۸۷: ۶۷).

نای اشاره می‌کند که قدرت، تنها فرمان‌دادن نیست؛ بسته به اینکه مخاطب چه کسی باشد و دستیابی به نتیجه چگونه رخ داده باشد، معنای قدرت تأثیرمی‌پذیرد؛ برای نمونه، میان کسی که در اثر فرمان یک دیکتاتور کشته می‌شود و کسی که خود، خواهان شهادت است و به فرمان همان دیکتاتور کشته می‌شود، تفاوت وجود دارد؛ دومی نمی‌تواند نشان‌دهنده قدرت آن دیکتاتور باشد؛ به نظر او، قدرت به‌طور نزدیک به «زمینه رابطه» بستگی دارد و زمینه نیز به جایگاه و نقش افراد در موقعیت بستگی دارد، مانند نقش یک پدر در خانواده و جایگاهش در برابر فرزندان و نقش همان پدر در محل کار که ممکن است فرمان‌بر یک یا چند مقام بالاتر از خود در سازمان باشد (نای، ۱۳۸۷: ۶۹).

۲-۱. مهارت‌های لازم برای رهبران در اعمال قدرت

نای، مهارت‌هایی را لازمه کاربست قدرت نرم و سخت توسط رهبران می‌داند؛ از نظر او برای به‌کارگیری قدرت نرم، سه مهارت ویژه وجود دارند که رهبران می‌توانند با توسل به آنها بر دیگران تأثیر بگذارند:

۱. هوش احساسی؛

۲. ارتباطات؛

۳. چشم‌انداز.

«مهارت‌های سازمانی و سیاسی» نیز دو مهارت اساسی در به‌کارگیری قدرت سخت هستند.

جوزف نای، هوش احساسی را ناشی از دو مؤلفه «تسلط بر خود» و «برقراری ارتباط با دیگران» می‌داند که به رهبر امکان می‌دهند تا علائق و ارزش‌های خود را به دیگران (خواه پیروان و غیر آنها) منتقل کند و بدین وسیله آنها را مجذوب خود نماید. «هوش احساسی»، می‌تواند ذاتی یا محصول یادگیری باشد و به مرور در اثر کسب تجربه افزایش یابد؛ به کمک این مهارت، رهبر می‌تواند کاریزمای خود را در محیط‌های متفاوت کنترل کند.

منظور او از مهارت «ارتباطات»، توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دیگران از طرق کلامی و غیرکلامی است؛ سخنوری، رفتار بدن و استفاده از نمادها و نشانه‌ها در ارتباط با دیگران از این نمونه‌اند؛ مراد از «چشم‌انداز» نیز داشتن مهارت نشان‌دادن تصویری از وقایع است که برای پیروان و غیر آنها الهام‌بخش است یا به اندیشه و ارزش‌های مورد نظر رهبر، معنای بخشد؛ این مهارت برای ایجاد اهداف مشترک در مخاطبان، بسیار کمک‌کننده است؛ به این ترتیب او می‌تواند به کمک چشم‌انداز، وضعیت موجود را به سمت تغییر هدایت کند. حدود و ابعاد چشم‌انداز یک رهبر به نوع رهبری او (الهام‌بخشی یا تراکنشی) بستگی دارد و ممکن است دور یا نزدیک باشد.

جوزف نای، مهارت‌های سازمانی و سیاسی را برای سبک رهبری تراکنشی (اعمال قدرت سخت) برشمرده است؛ به نظر او، «مهارت سازمانی» همان توانایی مدیریت ساختار، گردش اطلاعات (رو به بیرون و رو به درون) و نظام پاداش‌دهی در گروه است؛ او هم به حفظ ساختار سازمانی توجه دارد و هم بر جریان اطلاعات (خواه گزارش‌های افراد از بیرون گروه و خواه، گزارش‌های لازم برای خروج از گروه) مدیریت دارد و هم پاداش‌ها و تنبیه‌ها و محرومیت از پاداش‌ها را در همه سطوح کنترل می‌کند.

از نظر نای، «مهارت سیاسی» شامل توان استفاده از اجبار یا زور در برابر پیروان یا دست‌کم، «چانه‌زنی» برای حفظ موقعیت برتر است؛ حتی گاهی، رهبر به‌تنهایی قادر نیست، این کار را انجام دهد اما گروهی را با خود همراه می‌کند و با بهره‌گیری از موقعیت گروه یا ائتلاف بزرگ‌تر، دیگران را به پذیرش خواسته خود مجبور می‌کند؛ او می‌تواند با طراحی دقیق این نظام‌ها (سیستم‌ها)، محیط پیرامون را شکل دهد؛ جوزف نای، همچنین از مهارتی نام‌می‌برد که تلفیقی از پنج مهارت پیشین است و آن «هوش محیطی» است؛ به نظر او، رهبری که بتواند شرایط اثرگذاری بر محیط را بشناسد، بتواند فرصت (شانس) اثرگذاری خلق کند و نیز سبک رهبری خود را با نیازهای پیروان تطبیق دهد، دارای هوش محیطی (یا شم سیاسی) است (نای، ۱۳۸۷: ۱۳۷ تا ۱۶۰).

۲. آشنایی با مخالفان سید حسن نصرالله

مخالفان مقاومت اسلامی لبنان و سید حسن نصرالله به عنوان دبیرکل حزب الله لبنان، شامل سه دسته «کشورها، گروه‌ها و افراد» است؛ از سوی دیگر، مخالفان او را می‌توان در دو دسته «مخالفان داخلی و خارجی» تقسیم کرد که دسته اول از «گروه‌ها، احزاب و افراد مخالف شخص دبیرکل یا مخالف مشی حزب الله و مقاومت در داخل لبنان» تشکیل شده‌اند و گروه دوم، شامل «کشورها و افراد دشمن منافع ملی لبنان، به ویژه اسرائیل، آمریکا، برخی کشورهای اروپایی (مانند انگلستان، فرانسه و ...) و برخی کشورهای عربی (مانند عربستان، امارات و ...) و نیز سیاستمداران و سردمداران مخالف نصرالله و مقاومت اسلامی در منطقه جنوب غرب آسیا (مانند نخست‌وزیران (یهود باراک، نتانیاهو و ...) و وزرای کابینه اسرائیل (شارون، شامیر و ...) و سایر مسئولان این کشور، رؤسای جمهوری ایالات متحده و پادشاهان و مسئولان عربستان و امارات» هستند.

در رأس مخالفان داخلی نصرالله، هواداران جریان ۱۴ مارس و احزاب تابع آن قرار دارند که پس از ترور رفیق حریری در سال ۲۰۰۵، به منظور خروج نیروهای سوری از لبنان با یکدیگر متحد شدند و تحول‌هایی را در لبنان رقم زدند و تاکنون نیز به پیروی از سعد حریری، در مقابل حزب الله و شخص سید حسن نصرالله در موضع مخالفت قرار دارند؛ مخالفان او در احزابی از جمله «المستقبل، نیروهای لبنانی، حزب و حزب سوسیالیست ترقی خواه» فعالیت می‌کنند.

مخالفان سید حسن نصرالله در زمان‌ها و مناسبت‌ها یا اتفاق‌های گوناگون سیاسی - اجتماعی که در لبنان رخ می‌دهد، به صراحت در بیانیه‌ها و سخنرانی‌ها، موضع مخالف خود را با او، حزب الله و مقاومت اسلامی اعلام می‌کنند و این تقابل (چه از سوی مخالفان داخلی و چه از سوی مخالفان خارجی نصرالله) نزد مردم لبنان و مطبوعات این کشور شناخته شده است.

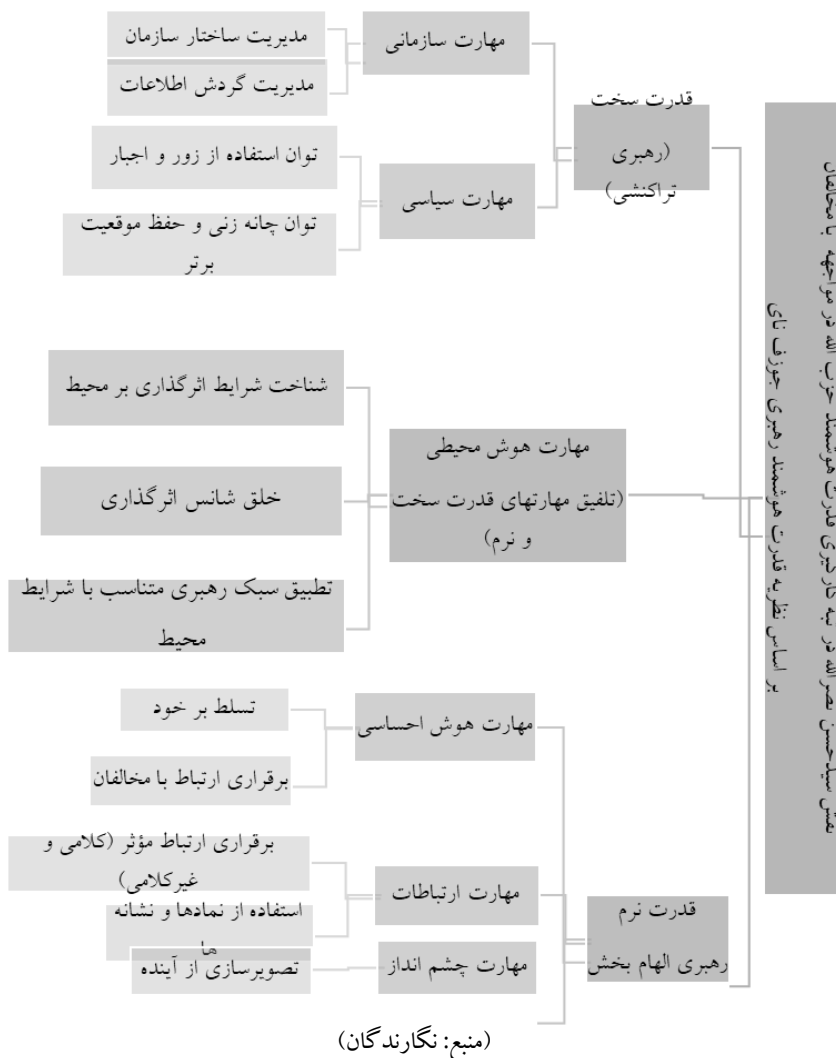
۳. روش تحقیق

این تحقیق با روش کیفی و از نوع اسنادی - تحلیلی انجام شده است؛ بدین ترتیب که مبانی و مفاهیم نظری، از کتب و مقالات متناسب با موضوع و مفاهیم مرتبط با آن با ابزار فیش‌برداری به دست آمده است و سخنرانی‌های سید حسن نصرالله در جشن آزادسازی جنوب لبنان در ۲۵ مه سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ نیز از پایگاه‌های رسمی اینترنتی مقاومت لبنان، گردآوری و تحلیل شده است. به منظور اطمینان از جداسازی (تفکیک) صحیح داده‌ها توسط نگارنده، مطالعه سخنرانی‌ها (برای

استخراج مؤلفه‌های قدرت سخت و نرم نصرالله، پنج‌بار تکرار شده است. تحلیل داده‌های به دست آمده و تفکیک شده، مرحله پسین در اجرای این تحقیق بوده است؛ در پایان، مدل مفهومی رهبری سید حسن نصرالله در به کارگیری قدرت هوشمند حزب الله لبنان در مواجهه با مخالفان به دست آمد.

۴. مدل مفهومی رهبری سید حسن نصرالله در به کارگیری قدرت هوشمند حزب الله لبنان

در مواجهه با مخالفان

ب- قدرت سخت سید حسن نصرالله در تقابل با مخالفان

طبق تعاریف جدید، مفهوم قدرت سخت، دیگر به بعد فیزیکی رفتار یا استفاده از قدرت نظامی در زمان جنگ، منحصر نیست؛ بلکه ابعادی دیگر از قدرت که همان توییح و پاداش‌دهی افراد هستند نیز در زیرمجموعه (ذیل) قدرت سخت تعریف می‌شوند؛ بنابراین در مقاله حاضر و هنگام بحث از قدرت سخت دبیرکل حزب الله لبنان در تقابل با مخالفان، قدرت نظامی حزب الله یا قدرت درون-گروهی سید حسن نصرالله مورد توجه قرار نگرفته و به قدرت سخت رهبری او در زمان صلح پرداخته شده است.

ارتباطی که *نای*، میان اعمال قدرت سخت و رهبری تراکنشی برقرار می‌سازد، رهبران را ملزم می‌کند که مهارت‌هایی را برای اعمال این نوع از قدرت بر مخاطبان استفاده کنند؛ این مهارت‌ها در دو بعد مهارت سازمانی (به معنی توانایی مدیریت ساختار، کنترل گردش اطلاعات و نظارت بر نظام پاداش و تنبیه) و نیز مهارت سیاسی (به معنی توان استفاده از اجبار یا چانه‌زنی برای حفظ موقعیت برتر) دسته‌بندی می‌شوند. مطالعه سخنرانی‌های سید حسن نصرالله در عید مقاومت سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ نشان داده است که او در تقابل با مخالفان از این مهارت‌ها بهره‌می‌برد.

۱. به کارگیری مهارت سازمانی در تقابل با مخالفان

۱-۱. مدیریت ساختار سازمانی

سخنرانی‌های سال‌روز آزادسازی جنوب لبنان (در ۲۵ مه ۲۰۰۰) نشان می‌دهند، سید حسن نصرالله در مقام دبیرکل حزب الله لبنان، مدیریت سازمانی خود را بر ساختار این حزب در مواجهه با مخالفان نیز به نمایش می‌گذارد؛ او همواره کوشیده است، در درجه نخست، تقابل پیوسته (بلافاصل) این حزب و هوادانش با اسرائیل را از طریق اعلام مواضع و اهداف سازمان، به مخالفان داخلی و خارجی دیکته کند و در درجه دوم، مرزهای فعالیت سازمانی حزب الله و وظایف دولت را از یکدیگر جدا کند. از آنجاکه اغلب دولت‌های روی کارآمده در لبنان، با حزب الله و مقاومت اسلامی (به ویژه سلاح ایشان)، مخالف بوده‌اند، دولت‌ها و افراد شاخص آنها در زمره مخالفان داخلی نصرالله شمرده شده‌اند؛ بنابراین اعلام مواضع رسمی و سازمانی حزب الله در تقابل با مخالفان (داخلی و خارجی) و تأکیدهای سید حسن نصرالله بر وظایف حکومت به طور جداگانه بیان شده‌اند.

۱-۱-۱. اعلام مواضع رسمی و اهداف حزب‌الله در تقابل با مخالفان

- سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب‌الله لبنان در سخنرانی‌هایش از مقام رسمی خود در این حزب استفاده کرده و اهداف و برنامه‌های حزب‌الله و مقاومت لبنان را برای مخالفان داخلی و خارجی اعلام یا تکرار کرده است. او همواره تأکید کرده که حزب‌الله از روز نخست شکل‌گیری، در تقابل دائمی با اسرائیل مستقر است و مسئله اسرائیل را هرگز از صدر اولویت‌هایش خارج نکرده است؛ وی ایستادگی بر این موضع را در تمامی سخنرانی‌های عید مقاومت، طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ تکرار کرده است. از جمله موضع‌گیری‌ها و اعلام اهداف مقاومت نصرالله در عید التحریر، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- فریب‌ناامیدن موضع‌گیری /یهود باراک (صلح‌نامیدن عقب‌نشینی و فرار نیروهای اسرائیلی) و اعلام تداوم تخاصم اسرائیل تا آزادی کامل مناطق تحت اشغال لبنان و بازگشت همه پناهندگان فلسطینی به سرزمینشان و نیز آزادی تمام زندانیان مقاومت اسلامی از بند رژیم اشغالگر قدس (نصرالله، ۲۰۰۰)؛
  - تأیید و تبیین دلایل شرعی و عقلانی استفاده از عملیات استشهادی توسط مقاومت اسلامی در فلسطین و لبنان (نصرالله، ۲۰۰۲)؛
  - تأکید بر استمرار نبرد با اسرائیل و محفوظ ماندن حق دفاع از لبنان برای حزب‌الله و مقاومت لبنان (نصرالله، ۲۰۰۳)؛
  - اذعان بر بازدارندگی سلاح مقاومت در برابر اسرائیل و پایبندی حزب‌الله به مقررات انتخاباتی به‌منظور حفظ منافع مردم لبنان (نصرالله، ۲۰۰۵)؛
  - اعلام موضع آشتی‌جویانه حزب‌الله و تأکید بر فعالان حزب‌الله و مقاومت برای آگاه‌سازی مردم در دوری از تفرقه و نیفتادن به دام دشمنی طیفه‌ای و حزبی، تا به نتیجه رسیدن گفتگوهای آشتی ملی (نصرالله، ۲۰۰۶)؛
  - اعلام تداوم دو راهبرد اصلی مقاومت (بیرون‌راندن دشمن و دفاع از همه لبنانیان در برابر تجاوزهای اسرائیل)، دعوت از مردم منطقه و کشورهای عربی (مانند عراق و فلسطین) برای استفاده از الگوی مقاومت لبنان (نصرالله، ۲۰۰۸)؛
  - تأکید بر هدف اصلی مقاومت (مقابله با تجاوزهای اسرائیل) و کارآمدی سلاح مقاومت در دستیابی به این هدف و نیز استقلال حزب‌الله از ارتش و دولت با وجود تلاش برای مسلح شدن ارتش و عدم تضعیف آن، برای دفاع از لبنان و قرارگرفتن در کنار سلاح مقاومت (نصرالله،

؛(۲۰۰۹)

- تهدید اسرائیل به هدف قراردادن کشتی های تجاری و نظامی اش در صورت محاصره سواحل لبنان (نصرالله، ۲۰۱۰)؛
- تأکید بر درستی روش و هدف مقاومت در برابر اسرائیل و بی نتیجه بودن هرگونه گفتگو (مذاکره) با این رژیم و دروغ خواندن شایعه خواست حزب الله برای تشکیل حکومت (نصرالله، ۲۰۱۱)؛
- اعلام همکاری حزب الله با دولت از سال ۲۰۰۰ در آزادسازی جنوب و گفتگو با مخالفان سلاح مقاومت و حزب الله تا رسیدن به هدف مشترک حول معادله ارتش، ملت و مقاومت (نصرالله، ۲۰۱۲)؛
- تصریح بر نبود راهبردی مشخص از سوی دولت های لبنان برای مقابله با اسرائیل و اعلام همکاری با حکومت در صورت تشکیل دولتی قدرتمند و عدالت جو (نصرالله، ۲۰۱۳)؛
- تأکید بر لزوم خروج از خلأ سیاسی و ایجاد توافق بر سر قانون انتخابات جدید و نیز عدم اراده و خواست حزب الله برای تشکیل دولت در لبنان (نصرالله، ۲۰۱۴)؛
- تبیین خطر جدی داعش برای کل منطقه و همه فرقه های مذهبی و تشویق سایر گروه ها و کشورها به موضع گیری شفاف در برابر این خطر (نصرالله، ۲۰۱۵)؛
- اعلام مخالفت با ضامن قراردادن آمریکا و کشورهای اروپایی و عربی برای حل منازعات داخلی لبنان، به دلیل تباه شدن کشورهایمانند عراق و افغانستان توسط همین کشورها به بهانه دموکراسی یا بهبود وضعیت امنیتی (نصرالله، ۲۰۱۶)؛
- تأکید بر خواست حزب الله برای توافق همه گروه های لبنانی بر سر یک قانون جدید انتخاباتی (نصرالله، ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸)؛
- اعلام همکاری با دولت و سایر گروه های سیاسی برای حل و فصل پرونده های فساد اقتصادی (نصرالله، ۲۰۱۸).

۱-۲. جداسازی (تفکیک) وظایف سازمانی حزب الله از حکومت

سید حسن نصرالله در سخنرانی های عید مقاومت و آزادسازی جنوب لبنان از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، به دفعات از مقام سازمانی خود برای بیان وظایف حکومت و دولت لبنان (که اغلب در موضع مخالف حزب الله و مقاومت قرار داشته اند) در برابر مردم و عدم پوشش (عهده گیری) این مسئولیت ها توسط

حزب‌الله استفاده می‌کند؛ وی همواره تأکید کرده‌است که به‌رغم تلاش حزب‌الله برای مقابله با نفوذ اسرائیل به کشور، این گروه در قبال برقراری امنیت عمومی کشور یا بازسازی و توسعه مناطق جنگ‌زده و دور از جنگ و نیز بنای ساختارهای حکومتی یا دخالت غیرقانونی در آنها مسئولیتی ندارد و به‌تناوب گفته‌است که مسئولیت این امور به عهده حکومت، دولت و بهره‌گیری از روندهای قانونی است که از آن جمله می‌توان موارد زیر را برشمرد.

- تأکید بر تشکیل دادگاه توسط دولت برای محاکمه مزدوران، تأکید بر اینکه حزب‌الله جایگزین حکومت نیست و مسئولیت برقراری امنیت در مناطق جنگ‌زده و نیز توسعه و بازسازی این مناطق به عهده حکومت است (نصرالله، ۲۰۰۰)؛
- درخواست از دولت برای مسئولیت‌پذیری و حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی مردم (نصرالله، ۲۰۰۸)؛
- مسئول دانستن گروه ۱۴ مارس (که به‌قدرت رسیده و دولت را در دست داشته) برای رفع مشکلات مردم در مناطق جنگ‌زده و محروم لبنان (نصرالله، ۲۰۰۹)؛
- دعوت از حکومت و گروه‌های سیاسی برای خروج از خلأ سیاسی به‌منظور برقراری امنیت اجتماعی مردم (نصرالله، ۲۰۱۱)؛
- تأکید بر مسئولیت حکومت و دولت در حفاظت از نیروهای سیاسی و دفاترشان و برقراری امنیت اجتماعی (نصرالله، ۲۰۱۲)؛
- تبیین کم‌کاری‌های دولت در تجهیز ارتش و آماده‌سازی نیروهای انسانی آن، عدم تلاش دولت برای توسعه مدنی و رفاهی (تجهیز بیمارستان‌ها، تأسیسات زیربنایی و ایجاد اشتغال و ...) به‌ویژه در مناطق مرزی و عدم مسئولیت‌پذیری دولت در برقراری امنیت این مناطق (نصرالله، ۲۰۱۳)؛
- تأکید بر مسئولیت دولت در بررسی پرونده‌های قضایی و رسیدگی به وضعیت رفاهی حقوق-بگیران، خارج از درگیری‌ها و اختلاف‌های سیاسی (نصرالله، ۲۰۱۴)؛
- تأکید بر مسئولیت دولت در مبارزه با داعش در مناطق اشغال‌شده شمال لبنان توسط این گروه و تنهانگذاشتن حزب‌الله در نبرد با داعش (نصرالله، ۲۰۱۵)؛
- مسئول دانستن دولت در پیگیری وضعیت اسرا و مفقودان در مناطق تحت اشغال داعش در شمال لبنان و نیز موضع‌گیری شفاف در برابر داعش (نصرالله، ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷)؛
- اعلام مخالفت با بیانیه نهایی نشست (کنفرانس) ریاض و مسئول دانستن دولت در موضع‌گیری

نسبت به این بیانیه و اعلام عدم اطلاع از محتوای آن (نصرالله، ۲۰۱۷)؛

- تأکید بر مسئولیت دولت در حمایت از افراد و سازمان‌ها و مؤسسات گنجانده شده در فهرست تحریم حامیان تروریسم (نصرالله، ۲۰۱۸).

بنابر آنچه مشاهده شد، دبیرکل حزب الله لبنان، طی سال‌های متوالی در عید مقاومت، از مهارت سازمانی خود برای بیان مواضع رسمی گروه مطبوع خویش (مقاومت اسلامی) و نیز جداسازی وظایف و مسئولیت‌های دولت، از وظایف حزب الله و مقاومت اسلامی استفاده کرده است.

۲-۱. کنترل و مدیریت گردش اطلاعات (رو به بیرون و رو به درون)

۱-۲-۱. افشای اطلاعات فعالیت‌های پنهانی مخالفان

سید حسن نصرالله در مواردی متعدد در جشن آزادسازی جنوب لبنان، اطلاعاتی را درخصوص فعالیت‌های گروه‌های مخالف مقاومت افشا کرده است؛ این امر در درجه نخست، بیانگر آن است که گزارش‌ها و اطلاعاتی که از جبهه مخالفان و دشمنان به او می‌رسند، چنان قابل اعتماد هستند که او آنها را از بلندگوی (تریبون) عمومی اعلام می‌کند و از نادرستی آنها واهمه‌ای ندارد؛ بدین معنا که گزارشگران او در حزب الله، وظایف خود را به درستی و با دقت بالا انجام می‌دهند و دوم اینکه افشای این اطلاعات، مخالفان داخلی و خارجی او را تحت فشار افکار عمومی قرار می‌دهد و نصرالله با استفاده از این روش، می‌تواند افکار عمومی را به سوی اهداف خود در چالش‌های سیاسی درخصوص حزب الله و مقاومت اسلامی هدایت کند؛ از جمله مصادیق استفاده از این روش توسط دبیرکل حزب الله لبنان، می‌توان به موارد زیر در سال‌های متوالی سخنرانی در جشن آزادسازی جنوب لبنان اشاره کرد:

- بیان اطلاع از تلاش‌های مخالفان داخلی و دولت لبنان برای سازش با اسرائیل، پیش از پیروزی مقاومت در ۲۵ مه ۲۰۰۰ و اجرای قطعنامه ۴۲۵ (نصرالله، ۲۰۰۳)؛
- افشای اطلاعات درخصوص خصومت‌آفرینی‌های عمدی میان فرقه‌های مذهبی و سیاسی در لبنان و تلاش مخالفان برای توسل به آمریکا و نهادهای بین‌المللی برای ضمانت در منازعات و واسطه‌قرارگرفتن میان فرقه‌ها (نصرالله، ۲۰۰۶)؛
- بیان اطلاع از همکاری برخی لبنانی‌ها در تصویب قطعنامه ۱۵۵۹ (نصرالله، ۲۰۰۹)؛
- بیان اطلاع از تلاش‌های پشت پرده مقاومت و حزب الله برای جلوگیری از پایان جنگ سال ۲۰۰۰ و درخواست از اسرائیل برای خارج‌نشدن از جنوب لبنان تا حصول نابودی کامل حزب الله (نصرالله،

(۲۰۱۰)؛

- افشای تلاش برای واداشتن حزب‌الله به گفتگو با اسرائیل و عدم خروج بدون شرط اسرائیل از جنوب لبنان (نصرالله، ۲۰۱۰)؛
- بیان اطلاع از گفتگوهای نمایندگان کشورهای عرب با دولت لبنان برای اطمینان از عدم وقوع جنگ میان حزب‌الله و اسرائیل (نصرالله، ۲۰۱۰)؛
- افشای برگزاری نشست سفیر آمریکا (خانم کنیلی) با رئیس‌جمهور لبنان پیش از انتخاب وزرا با هدف کسب اطلاع از چگونگی انتخاب وزرا به‌ویژه وزیر کشور لبنان (نصرالله، ۲۰۱۱)؛
- افشای تلاش‌های نیروهای سیاسی مخالف حزب‌الله برای تحریک مذهبی و طایفه‌ای در مناطق گوناگون لبنان به نفع حزب مطلوبشان در انتخابات (نصرالله، ۲۰۱۲)؛
- افشای اطلاعات پشت پرده مخالفت معارضان سوری با گفتگوی سیاسی و مذاکره با دولت سوریه (نصرالله، ۲۰۱۳)؛
- بیان اطلاع از پشتیبانی‌های مالی، تسلیحاتی و لجستیکی عربستان و آمریکا از معارضان و تروریست‌های داعش (نصرالله، ۲۰۱۴)؛

۱-۲-۲. افشای اطلاعات از فعالیت‌ها و قدرت حزب‌الله در برابر مخالفان

بررسی سخنرانی‌های سید حسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان در عید مقاومت طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ نشان داده‌است که او با پنهان‌کردن یا به‌رخ‌کشیدن اطلاعات درخصوص قدرت تسلیحاتی یا آمادگی نیروی انسانی حزب‌الله و مقاومت در برابر مخالفان، به تخریب اعتمادبه‌نفس و وحشت‌آفرینی میان اردوگاه مخالفان پرداخته‌است؛ نصرالله این روش را اغلب در برابر اسرائیل (که در صدر مخالفان مقاومت و حزب‌الله و شخص دبیرکل آن قرار دارد) به‌کار گرفته‌است؛ ازسوی دیگر، نشت این اطلاعات برای سایر مخالفان در حکم خبری برای نشان‌دادن برتری موقعیت حزب‌الله و مقاومت، باقی مانده‌است.

برای نمونه می‌توان به مواردی از جمله: تشریح چگونگی خروج نیروهای اسرائیل از جنوب لبنان (بدون هیچ قیدوشرط) و پیشنهاد به فلسطینی‌ها برای انجام عملیات استشهادی و بازپس‌گیری وطنشان (نصرالله، ۲۰۰۰)، تأکید بر عدم موازنه راهبردی (استراتژیک) و تسلیحاتی میان دو اردوگاه حزب‌الله و اسرائیل (نصرالله، ۲۰۰۰، ۲۰۰۳، ۲۰۰۶، ۲۰۱۲، ۲۰۱۵ و ۲۰۱۸)، تأکید بر برتری قوای اخلاقی و

روحی نیروهای مقاومت اسلامی نسبت به نیروهای اسرائیل (نصرالله، ۲۰۰۳)، افشای اطلاع از تهدیدهای آمریکا و اسرائیل ضد سوریه و ایران و بعیددانستن حمله به این کشورها و درعین حال اعلام آمادگی حزب الله و مقاومت لبنان برای حضور در هر جنگ دیگر (نصرالله، ۲۰۰۸)، افشای ساخت و دراختیارداشتن سلاح های جدید و پیشرفته و رونمایی نکردن از آن تا هنگام نبرد با اسرائیل (نصرالله، ۲۰۱۰)، اعلام حضور فقط چندهزار رزمنده حزب الله در نبرد ۲۰۰۰ (نصرالله، ۲۰۱۲)، تأکید بر عدم انفعال مقاومت در برابر هرگونه توهین و تجاوز نسبت به ملت های منطقه و وفاداران مقاومت در طول مرزهای بین المللی (نصرالله، ۲۰۱۴)، اعلام آمادگی کامل و برتری قدرت نیروهای مقاومت نسبت به هر زمان دیگر از نظر کیفی و کمی (نصرالله، ۲۰۱۵) و افشای تفاوت فاحش و کمبود تجهیزات مقاومت نسبت به اسرائیل در سال ۲۰۰۰ (نصرالله، ۲۰۱۸)، اشاره کرد.

صراحت نصرالله در نحوه گردش اطلاعات و تکرار تفوق نظامی، تسلیحانی و روانی نیروهای مقاومت بر نیروهای دشمن، علاوه بر ترساندن اسرائیل درباره جنگ با لبنان، موجب بازدارندگی سلاح مقاومت از وقوع یا برنامه ریزی برای جنگ شده است به طوری که با وجود اجرای رزمایش های منظم توسط جبهه داخلی اسرائیل، سران این کشور اعلام کرده اند که «ما خواهان جنگ نیستیم» و از سوی دیگر، مردم اسرائیل نیز به نیروهای خود، بی اعتماد شده، از مقاومت وحشت دارند.

۲. استفاده از مهارت سیاسی در تقابل با مخالفان

آنچه نای، مهارت سیاسی می نامد، توانایی استفاده از اجبار یا زور در برابر مخاطب یا دست کم چانه زنی برای حفظ موقعیت برتر است؛ حتی گاهی، رهبر به تنهایی قادر نیست که این کار را انجام دهد اما گروهی را با خود همراه می کند و با بهره گیری از موقعیت گروه یا ائتلاف بزرگ تر تلاش می کند تا دیگران را به پذیرش خواسته خود مجبور کند. بررسی سخنرانی های سید حسن نصرالله در سال روز آزادسازی جنوب لبنان در ۲۵ مه هر سال نشان داده است که او در مواجهه با مخالفان این مهارت را به کار گرفته است؛ بدین منظور، او در برابر دشمنان خارجی (اسرائیل و آمریکا) به توسل به زور توجه کرده و در برابر مخالفان داخلی، شیوه چانه زنی را برای حفظ موقعیت برتر درپیش گرفته است.

سید حسن نصرالله، دبیرکل حزب الله لبنان برای تحمیل خواسته های مقاومت به اسرائیل (عدم تجاوز مجدد اسرائیل به خاک لبنان و کشورهای همسایه و نیز عدم پذیرش گفتگو و سازش با

اسرائیل توسط مقاومت)، «شکست‌ها و حجم خسارات این رژیم را در جنگ سال ۲۰۰۰ با لبنان، ۲۰۰۵ با فلسطین، ۲۰۰۶ با لبنان، ۲۰۰۸ با غزه و ۲۰۱۲ با غزه در سال‌های متعدد برشمرده‌است (نصرالله، ۲۰۰۰، ۲۰۰۳، ۲۰۰۶، ۲۰۱۰، ۲۰۱۱، ۲۰۱۲، ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵)؛ ترس نیروهای اسرائیل از مرگ (نصرالله، ۲۰۰۳، ۲۰۰۶)، ناکارآمدی برگزاری رزمایش‌های متعدد در جبهه داخلی اسرائیل و تمسخر دولت این رژیم توسط مردمش (نصرالله، ۲۰۱۰) و فروپاشی راهبرد گورین مبنی بر فرار دائمی اعراب از نیروهای اسرائیل (نصرالله، ۲۰۱۱)» را به رخ رؤسای رژیم اسرائیل و ساکنان مناطق اشغالی فلسطین و نیز سایر مخالفان کشیده‌است تا بدین‌وسیله آنان را به دوری از نبرد با جبهه مقاومت و وحشت از شکست مجدد مجبور کند.

ازسوی دیگر، نصرالله در برابر مخالفان لبنانی خود و مقاومت اسلامی، شیوه چانه‌زنی را برای حفظ موقعیت برتر و تحمیل خواسته‌های خود به ایشان در دستور کار قرار داده‌است. مطالعه سخنرانی‌های جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ نشان‌دهنده آنست که موضوع اصلی و تکرارشونده برای چانه‌زنی با مخالفان داخلی، «سلاح مقاومت» و عدم تحویل یا کنارگذاشتن آن توسط حزب الله و مقاومت اسلامی است که نصرالله بارها به آن توجه کرده‌است؛ او در سخنرانی عید مقاومت طی سال‌های ۲۰۰۰، ۲۰۰۲، ۲۰۰۳، ۲۰۰۵، ۲۰۰۹، ۲۰۱۰، ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ بر حفظ سلاح مقاومت، عدم استفاده از آن ضد مردم لبنان، عدم تحویل آن به دولت یا ارتش تا زمان تشکیل حکومتی مقتدر و دارای ارتش مجهز و متعهد به تقابل با اسرائیل و حفاظت از مرزهای لبنان تأکید کرده‌است.

ج- قدرت نرم سید حسن نصرالله در تقابل با مخالفان

طبق نظریات جوزف نای، قدرت نرم، نوعی از اعمال قدرت است که با سبک رهبری الهام‌بخش به‌طور تنگاتنگ ارتباط دارد؛ رهبران سیاسی و رهبران سازمانی از این نوع قدرت، چه در زمان جنگ و چه در زمان صلح استفاده می‌کنند و می‌تواند براساس جذابیت ارزشی یا توانایی طراحی و اجرای برنامه‌های سیاسی، بنیان نهاده شده باشد؛ از نظر او، داشتن قدرت نرم، با نفوذ بر افراد یا فقط متقاعدکردن و تهییج آنها با سخن‌راندن مترادف نیست؛ بلکه جذب دیگران با به‌کارگیری منابع ملموس و غیرملموس نیز هست (نای، ۱۳۸۶: ۱۱۰)؛ براین اساس، اعمال قدرت نرم بر دشمنان، برای سید حسن نصرالله، دبیرکل حزب الله لبنان، شامل به‌کارگیری تمام ابزارهایی است که بتواند به‌واسطه آنها

دشمنانش را به سوی اهداف و ارزش های مطلوب حزب الله سوق دهد. مطالعه سخنرانی های جشن آزادسازی جنوب در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ نشان داده است که این جهت دهی، هم بر مخالفان داخلی و هم بر مخالفان و دشمنان خارجی او اعمال شده است.

۱. بهره برداری از مهارت هوش احساسی

به نظر نای، هوش احساسی از دو مؤلفه تسلط بر خود و برقراری ارتباط با دیگران نشأت می گیرد که به رهبر گروه، امکان می دهد، علائق و ارزش های خود را به دیگران انتقال دهد تا بتواند آنها را به جانب خود مجذوب کند؛ بهره مندی از این مهارت، می تواند رهبر گروه را در مدیریت کاریزمای خویش در محیط های متفاوت، مدد رساند؛ به نظر نای، این ویژگی ممکن است ذاتی یا اکتسابی و تقویت شده باشد.

۱-۱. تسلط بر خود در تقابل با مخالفان

سید حسن نصرالله در تقابل با مخالفان خود از کاربست مهارت هوش احساسی در یغ نورزیده است. او به کمک این ویژگی (که بحث بر سر اکتسابی یا ذاتی بودن آن در اینجا مطرح نیست) توانسته است با خلق کاریزما از خود، نزد مخالفان، هم بر نفوذ کلام خود بیفزاید هم دشمنانش را به واسطه این کاریزما به وحشت اندازد؛ بدین ترتیب، او توأمان با بهره برداری از هوش احساسی خویش، کارایی مهارت سیاسی و سازمانی خود را در برابر مخالفان افزایش می دهد.

خلق کاریزما در نظر مخالفان سید حسن نصرالله، به واسطه عمل به وعده هایی که به طور علنی در سخنرانی هایش به مخالفان ارائه داده، صورت گرفته است؛ چه اینکه عواملی دیگر نیز ممکن است در افزایش آن، دخیل باشند اما از آنجاکه پی ارتباط مستقیم نصرالله با دشمنان، به طور صرف، سخنان اوست، در این پژوهش نیز، به خلق کاریزما در سخنرانی ها توجه شده است.

مطالعه سخنرانی دبیرکل حزب الله لبنان در جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال ۲۰۰۰ نشان داده است که او از همان اولین سال پیروزی به خلق کاریزما پرداخته است؛ نصرالله در این جشن به سخنان *یهود باراک* مبنی بر اینکه لبنانی ها باید عقب نشینی اسرائیل را به معنای صلح بینگارند، اشاره کرده و تهدیدها و هراس افکنی های او ضد لبنان پس از این گفته ها را یادآور شده و گفته است: «من در برابر خط و نشان و وعده هایش به شما و همه کسانی که این سخنان را می شنوند، می گویم: برادران و خواهران، شیخ عبدالکریم عبیده، ابو علی دیرانی، سمیر قنطار و همه اسرای موجود در

زندان‌های اسرائیل ان‌شاءالله به‌زودی، نزد شما باز خواهند گشت. مزارع شبعا ان‌شاءالله به‌زودی به لبنان باز خواهد گشت. باراک و دولت باراک، گزینه‌ای دیگر ندارند» (نصرالله، ۲۰۰۰).

سید حسن نصرالله چهار سال بعد با عملی شدن این وعده، قدرت خود را به رخ مخالفان کشید و کاریزمای خویش را نزد مخالفان افزایش داد؛ او حتی در پایان این سخنرانی، برای تبریک پیروزی به هوادارانش گفته‌است: «این پیروزی که تمام امت را در آستانه مرحله پیروزی‌های پیش رو و اسرائیل را در آستانه مرحله شکست‌های آینده قرارداد، بر لبنانیان، عرب، مسلمانان، مسیحیان و همه مظلومان عالم ... مبارک باشد» (نصرالله، ۲۰۰۰)؛ بدین ترتیب، او بار دیگر با پیش‌بینی شکست‌های اسرائیل در آینده و پیروزی‌های لبنان در روزهای بعد و تحقق این پیش‌بینی‌ها، کاریزمای وحشت‌آفرین خود را نزد مخالفان تأیید کرده‌است.

او از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸، بارها آزادی اسرای لبنانی را وعده‌داده و از بسیاری از آنها نام‌برده‌است؛ در طول این مدت، سه مرتبه، عملیات تبادل اسرا انجام شده و وعده‌های او تحقق یافته‌است؛ این موضوع باز هم بر هیمنه کاریزماتیک نصرالله در نظر سربازان ارتش اسرائیل افزوده‌است.

نصرالله در سال ۲۰۱۰ با استناد به سخنان نتانیاها، وجود ترس از کاریزمای خود و مقاومت را برای دشمنانش به‌رخ کشیده‌است. او به تعداد رزمایش‌های برگزار شده در جبهه داخلی اسرائیل پس از جنگ ۳۳ روزه با لبنان اشاره کرده و اذعان کرده‌است که اسرائیل به دلیل قراردادن در وضعیت ترس و اضطراب عمومی، مجبور است، این رزمایش‌ها را برای یافتن نقاط ضعف خود تکرار کند؛ درحقیقت با وجود اینکه تلاش می‌کنند به جهانیان نشان دهند که هنوز در موضع قدرت هستند، ترس خود را به همگان نشان داده‌اند؛ او مبنای این سخن خود را گفته‌های سران اسرائیل و نتانیاها مبنی بر دوری جستن از جنگ و طلب آرامش در مرزهای شمالی فلسطین اشغالی قرارداد و تأکید کرده‌است: «نتانیاها همیشه در سخنانش طوری حرف می‌زند که انگار او همیشه پیروز است ... البته این حرف‌ها را فقط به این خاطر به‌زبان می‌آورد که به مردم اسرائیل اطمینان دهد، ما هنوز قوی هستیم و ترس را از وجود آنها بزداید طوری که گاهی اوقات، بسیاری از مردم اسرائیل به حرف‌های او می‌خندند ... اسرائیل، خودش دیگر حاضر به این جنگ نیست، حاضر به این آبروریزی نیست و خودش مطمئن است و می‌داند که اگر به جنگ وارد شود، دوباره سرشکسته از جنگ خارج خواهد شد» (نصرالله، ۲۰۱۰)؛ او با این طرز خطاب قراردادن اسرائیل و نتانیاها علاوه بر تحقیر او و کشورش، کاریزمای شخصیت خود را نزد افکار عمومی اسرائیل افزایش داده‌است.

۱-۲. برقراری ارتباط با مخالفان

منظور از توانایی برقراری ارتباط با مخالفان، خطاب قرار دادن آنهاست به گونه‌ای که خود را به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، مخاطب سخن سید حسن نصرالله بدانند و سخنان او را پیگیری کنند یا چهره ایشان را نزد هوادارانشان تخریب کند.

برای نمونه، نصرالله در اولین سخنرانی عید مقاومت در ۲۵ مه ۲۰۰۰ به *آنتوان لحد* اشاره کرد و اقرار او، مبنی بر خیانت اسرائیل در رهاکردن ارتشش در صحنه نبرد توسط اسرائیل با وجود ۲۵ سال خدمت به اسرائیل را گواهی برای خیانت *آنتوان لحد* به مردم لبنان و نیز تخریب چهره او قرار داده است (نصرالله، ۲۰۰۰).

دبیرکل حزب الله لبنان در سخنرانی خود در عید مقاومت ۲۰۰۶، بر دلایل برگزاری جشن در شهر صور، بسیار تأکید کرد و از جمله به عملیات *احمد قصیر* در این شهر اشاره کرده، سپس حضور *شارون* در این منطقه و اشک‌های او بر مردگان را یادآوری کرده است؛ نصرالله با این کار، چهره *شارون* و سایر فرماندهان ارتش اسرائیل را در نظر ساکنان سرزمین‌های اشغالی (به دلیل کشته‌شدن حدود صد افسر و سرباز به اعتراف اسرائیل) تخریب کرده و ۱۹۸۲ را سرآغاز طرح شکست اسرائیل بزرگ و رسیدن به ۲۵ مه ۲۰۰۰ اعلام کرده است (نصرالله، ۲۰۰۶).

سید حسن نصرالله در جشن آزادسازی جنوب که در سال ۲۰۱۰ برگزار شده به تخریب چهره ژنرال *اشکنازی*، *یهود باراک* و *تانیاهو* پرداخته است؛ او شکست *اشکنازی* را در سال ۲۰۰۰ یادآوری کرده است؛ *یهود باراک* را «هالو» خطاب کرد که تصمیم گرفت از لبنان عقب‌نشینی کند و *تانیاهو* را «ترسو» بی‌خواند که حتی توان نداشته است، برای عقب‌نشینی هم تصمیم‌گیری کند؛ او بدین طریق به‌طور مستقیم اشغالگران را خطاب قرار داده و ضمن برقراری ارتباط با آنها تحقیرشان کرده است (نصرالله، ۲۰۱۰).

دبیرکل حزب الله لبنان در سخنرانی خود در عید مقاومت ۲۰۱۱ به سخنان *شامیر* و *تانیاهو* درباره افول قدرت اسرائیل در منطقه اشاره کرده و عظمت پیروزی سال ۲۰۰۰ را به لبنانیان نشان داده است. نصرالله تصریح کرده است که «*سحاق شامیر* گفت: اسرائیل پس از عقب‌نشینی از لبنان مانند اسرائیل پیش از عقب‌نشینی نیست؛ او منظورش فقط در لبنان نیست بلکه منظورش اسرائیل و قدرت و هیبت او در منطقه است که مقاومت، آن را سرنگون کرد...؛ *شامیر* می‌گوید اگر رئیس‌گورین، زنده شود، خواهد دید که راهبرد (استراتژی) اسرائیل سقوط کرده چون اساس فکر *گورین*، غلبه و سلطه فکری بر

عرب‌هاست ... ولی می‌بینیم که در سال ۲۰۰۰، سربازان اسرائیل فرار کردند و اسرائیل شکست خورد» (نصرالله، ۲۰۱۱)؛ او سپس به سخنان نتانیاها در لابی ایپک (دو روز پیش از سخنرانی نصرالله در این جشن) اشاره کرده که گفته‌است: «مسیر تاریخ اسرائیل از زمانی که از لبنان عقب‌نشینی کرد، تغییر کرده است و اسرائیل، دیگر مانند سابق در نگاه عرب‌ها کشوری قوی نیست» (نصرالله، ۲۰۱۱) و سخنان وی برای مظلوم‌نمایی در برابر ایران و سوریه و موشک‌های ایشان را نشان‌دهنده ترس او اعلام کرده‌است؛ نصرالله با این کار، دوباره چهره مسئولان اسرائیل را در نظر ساکنان مناطق فلسطین اشغالی و سایر شنوندگان سخنانش تحقیر و تخریب کرده‌است.

سید حسن نصرالله در یازدهمین سالروز آزادسازی جنوب در ۲۵ مه ۲۰۱۲، باری دیگر به عملیات استشهادی/حمد قصیر در شهر صور، اشاره و تصاویر منتشرشده از شارون را یادآوری کرد که «او با چهره‌ای ناامید و درمانده بر خرابه‌های ساختمان و لاشه مردگان، حاضر شده، اشک می‌ریخته‌است؛ او همچنین به عقب‌نشینی اسرائیل از لبنان و رهاکردن ارتش آنتوان لحد بدون اطلاع ایشان اشاره کرد و لبنانیانی را که با اسرائیل همکاری می‌کردند، به‌طورمستقیم خطاب‌قرارداد و به آنان یادآوری کرد، اسرائیلی که برایش کاری کردند، به «کشته‌شدن، یتیم‌شدن فرزندان و بیوه‌شدن زنان ایشان» اهمیت نمی‌دهد؛ نصرالله در این روز به سخنان اسحاق شامیر در سال ۲۰۰۰ اشاره کرده که گفته‌بود: «فکرش را هم نمی‌کردم، روزی را بینم که حکومت و ارتش اسرائیل که دشمنان و دوستان ما ... آن را ارتش شکست‌ناپذیر می‌دانستند، در مقابل طرفی عربی، مجبور به فرار شود» (نصرالله، ۲۰۱۲)؛ او با این کار، اول اینکه در طول سخنرانی خود به‌تناوب به برقراری ارتباط مستقیم با دشمنانش پرداخته و دوم اینکه چهره افراد مسئول در اسرائیل را در نظر هوادارانشان و نیز سایر شنوندگان سخنانش تخریب کرده‌است.

۲. بهره‌برداری از مهارت ارتباطات در تقابل با مخالفان

منظور جوزف نای از مهارت «ارتباطات»، توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دیگران چه با استفاده از کلام و چه غیر آن است. نحوه سخنوری، رفتار بدن، به‌کارگرفتن نمادها و بهره‌برداری از فضاهای خاص، نمونه‌هایی از روش‌های برقراری ارتباط مؤثر با مخاطبان هستند.

از آنجاکه نمونه این پژوهش، متن سخنرانی‌های سید حسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان در جشن سالانه آزادسازی جنوب، طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ است، رفتار بدن و لحن او

بررسی نشده است و در این بخش، به طور صرف به استفاده نصرالله از نمادها و نحوه ایراد سخنرانی و توان برقراری ارتباط با مخالفان پرداخته شده است.

۱-۲. برقراری ارتباط مؤثر (کلامی و غیر کلامی) با دشمنان

به نظر نای، بخشی دیگر از توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دیگران، به استفاده از عوامل غیر کلامی، مانند زبان بدن، نگاه، فضای سخن و نمادهای استفاده شده در هنگام سخنرانی، مربوط است. دبیرکل حزب الله لبنان از این روش نیز برای افزایش اثرگذاری سخن و نشان دادن نفوذ کلام خود در دشمنان، بی بهره نبوده است؛ از آنجاکه نمونه پژوهش حاضر، متن سخنرانی‌های سید حسن نصرالله در جشن آزادسازی جنوب لبنان در ۲۵ مه سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ است، نوع بهره‌برداری او از زبان بدن و لحن و آهنگ سخن در این جشن‌ها، در این پژوهش مطالعه نشده است؛ اما با توجه به امکان مشاهده تصاویر برخی از سخنرانی‌ها و نیز تعدد مکان‌های برگزاری جشن آزادسازی جنوب لبنان در ۲۵ آيار هر سال، درباره نمادها و مکان‌های این جشن‌ها بحث شده است.

انتخاب مکان برگزاری عید مقاومت در ۲۵ مه سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، یکی از نمادهایی است که دبیرکل حزب الله لبنان در تقابل با مخاطب هوادار، به آن تأکید کرده است اما این موضوع برای مخاطب دشمن نیز، پیام‌هایی به دنبال دارد. بررسی مکان‌های برگزاری جشن آزادسازی نشان داده است که این جشن در سال‌های متعدد به طور تقریبی در کل نواحی آزاد شده و هم‌مرز با اسرائیل برگزار شده است؛ «بنت جبیل در سال ۲۰۰۰، منطقه الصغیر در ۲۰۰۲، شهر بعلبک در بقاع ۲۰۰۳، بنت جبیل جنوبی در ۲۰۰۵، صور در ۲۰۰۶، بنت جبیل در ضاحیه جنوبی ۲۰۰۸، بعلبک در بقاع ۲۰۰۹، بقاع (مقام حضرت شیث علیه السلام) ۲۰۱۱، بقاع غربی ۲۰۱۳، نبطیه در ۲۰۱۵، بقاع (مقبره نبی شیث علیه السلام) ۲۰۱۶ و شهر هرمل ۲۰۱۷» از جمله مکان‌های برگزاری عید مقاومت، طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ هستند که روی نقشه لبنان، در طول مرز اسرائیل با لبنان و سوریه حرکت کرده است؛ به طوری که می‌توان گفت: در طول این مدت، جشن آزادسازی در کل مناطق اشغالی (سابق) برگزار شده است؛ این جابه‌جایی مکانی جشن‌ها، برای مخالفان سید حسن نصرالله و به ویژه اسرائیل، امری تحقیرآمیز است چراکه در درجه اول، یادآور شکست سنگین در این مناطق و عقب‌نشینی فرارگونه از آنهاست و در درجه دوم، تسلط حزب الله و نفوذ آن در این مناطق را به رخ اسرائیل می‌کشد.

۲. بهره‌برداری از مهارت چشم‌انداز در تقابل با مخالفان

منظور از «چشم‌انداز»، مهارت نشان‌دادن تصویری از وقایع است که برای مخاطبان، الهام‌بخش است یا به اندیشه و ارزش‌های مدنظر رهبر معنایی‌بخشد. او می‌تواند به کمک چشم‌انداز، وضعیت موجود را به سمت تغییر هدایت کند. حدود و ابعاد چشم‌انداز یک رهبر، به نوع رهبری او (الهام‌بخشی یا تراکنشی) بستگی دارد و ممکن است، دور یا نزدیک باشد.

سید حسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان در تقابل با مخالفان، همواره تلاش کرده‌است از تصویرسازی منفی با هدف برتری القای اندیشه‌ها و ارزش‌های خود به دشمن بهره‌برد؛ او این کار را با تخریب تصویرسازی‌های دشمن در جامعه عرب، لبنان یا جامعه هدف دشمن انجام داده‌است. همچنین با تکرار این روش و دستیابی به این تصاویر، کاریزمای خود را در نظر مخالفان افزایش داده، ترس آنها را از این تصویرسازی به ترسی واقعی تبدیل کرده‌است.

برای نمونه، اسرائیل در طول سالیان اشغال سرزمین‌های فلسطین و لبنان تلاش کرده‌است، شکست‌ناپذیری خود را نزد جامعه عرب به اثبات برساند و با القای حتمی بودن شکست، از بروز جنگ اعراب با اسرائیل جلوگیری کند اما پس از تحمیل شکست در ۲۵ مه ۲۰۰۰، و خروج پیش از زمان ارتش اسرائیل (۴۵ روز زودتر از زمان اعلام‌شده در توافق)، این هیمنه شکست.

سید حسن نصرالله در تمامی سخنرانی‌های آزادسازی جنوب لبنان از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ بر شکسته‌شدن هیمنه اسرائیل بزرگ و آغاز دوران پیروزی‌ها بر اسرائیل تأکید کرده‌است. وقوع شکست اسرائیل در هریک از جنگ‌های پس از سال ۲۰۰۰ در مقابل لبنان و مقاومت (مانند جنگ ۳۳ روزه با لبنان، جنگ ۲۲ روزه با غزه، جنگ ۸ روزه با غزه و...)، صحت تصویرسازی‌های سید حسن نصرالله را درباره افول قدرت و زوال ارتش اسرائیل تأیید کرده و این امر، حتی پذیرش پیش‌بینی‌های او را در جامعه مخالفان و تحقیر و تمسخر رهبران اسرائیل توسط ساکنان سرزمین‌های فلسطین اشغالی و دوستانشان دریی داشته‌است.

از جمله عباراتی که سید حسن نصرالله برای تخریب تصویر اسرائیل بزرگ در طول این سال‌ها به‌کار برده‌است، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- «این پیروزی... اسرائیل را در آستانه مرحله شکست‌های آینده قرارداد...! از تهدید و خط‌ونشان‌های اسرائیل نترسید؛ امروز آنها هستند که در طول این مرزها و نوار هراسانند... اگر اسرائیل به مرزهای لبنان تجاوز کند، هزینه‌هایی سنگین پرداخت خواهد کرد» (نصرالله، ۲۰۰۰).

- «امروز ... هیچ جای برای شکست در لبنان و فلسطین و در این منطقه در برابر دشمن صهیونیست وجود ندارد» (نصرالله، ۲۰۰۳).
- «در چنین روزی، اسرائیل بزرگ سقوط کرد و در مدتی کوتاه پس از آن، اسرائیل عظمت خود را از دست داد» (نصرالله، ۲۰۰۶).
- «هدف جنگ تابستان سال ۲۰۰۶ از میان بردن مقاومت و زمینه مردمی آن بوده است ... پس از این جنگ، اسرائیل به شکست خود اعتراف و تلاش کرد که نقایص خویش را برطرف کند» (نصرالله، ۲۰۰۹).
- «اسرائیل الآن در وضعی خطرناک قرار دارد و آینده ای خوب نخواهد داشت و البته ما به این آینده به طور کامل ایمان داریم و می دانیم که آینده اسرائیل، نابودی است» (نصرالله، ۲۰۱۰).
- «دیگر زمان خوف و ترس از اسرائیل تمام شد ... و می گوئیم خانه اسرائیل همان طور که در قرآن آمده است، از خانه عنکبوت سست تر است» (نصرالله، ۲۰۱۱).
- «اسرائیل بزرگ به پایان رسید، دوران مرزهای منتهی به رودها تمام شد، به دیوارهای مرزی پناهنده شده اند و دیوارها نیز از وجود آنان ... محافظت نخواهد کرد» (نصرالله، ۲۰۱۲).
- «به هیچ وجه از این دشمن نترسید؛ این افسانه به تاریخ پیوست و به حکایت پیش از خواب کودکان ما تبدیل شد؛ این دشمن، دیگر جرئت ورود ندارد و خود هم می داند که جرئت ورود ندارد» (نصرالله، ۲۰۱۴).
- «در چنین روزهایی باید ... آن برهه را یادآوری کنیم و به ... تبدیل ارتش شکست ناپذیر به لشکر شکست خورده که با خواری از جنوب لبنان گریخت پردازیم» (نصرالله، ۲۰۱۶).
- «همه چیز به پایان رسید، در دشمن، حالت وحشت و عدم اعتماد به ارتش و ملتش به وجود آمد و دیگر توان تحمل کردن را ندارد» (نصرالله، ۲۰۱۸).

۳. بهره برداری از مهارت هوش محیطی

جوزف نای، مهارت هوش محیطی را مهارتی جامع و شامل تمامی مهارت های لازم برای رهبران، مضاف بر داشتن درک شرایط مخاطبان می داند؛ «شناخت شرایط اثرگذاری بر مخاطب، خلق فرصت (شانس) اثرگذاری و تطبیق سبک رهبری با شرایط محیطی»، سه بعد عملیاتی هوش محیطی از نظر نای هستند؛ سید حسن نصرالله نیز از این مهارت، بی بهره نیست؛ چه اینکه بارزترین خصوصیت او،

داشتن این ویژگی به‌طور کامل ملموس و شاخص است.

مطالعه سخنرانی‌های سید حسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان در جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ نشان‌دهنده است که او در تقابل با مخالفان از هوش محیطی خود به‌طور مستمر استفاده کرده‌است؛ او با شناختی که از محیط مخالفان و اتفاق‌های جاری در منطقه و مرتبط با دشمنانش داشته، توان اثرگذاری خود بر محیط را ۱- در توصیف واقعی وضعیت منطقه در هر سال؛ ۲- در ارائه تحلیل از وضعیت با استفاده از اطلاعات پنهان و آشکار و ۳- در پیش‌بینی آینده واقعه مورد بحث در هر سال نشان‌دهنده است؛ اینکه پیش‌بینی‌های او در موضوع‌های مختلف مرتبط با مخالفان به‌حقیقت پیوسته، باعث شده‌است تا علاوه بر کاریزمای دهشت‌آفرین در میان مخالفان، سخنان او به‌دقت از سوی مخالفان رصدشده، جدی گرفته‌شوند؛ این موضوعی است که نصرالله نیز بارها به آن اشاره کرده و توجه مخالفان به حقیقت سخنانش را به سایر مخاطبان (هواداران و بی‌طرف‌ها و مخالفان داخلی) گوشزد کرده‌است.

از سوی دیگر، سخنرانی‌های دبیرکل حزب‌الله لبنان در عید مقاومت هر سال نشان‌دهنده است که او با انتخاب موضوع بحث و تکرار آن (در صورت تداوم موضوع) و متناسب با اندازه اهمیت آن، توان خود را در خلق فرصت اثرگذاری و تطبیق سبک رهبری‌اش متناسب با شرایط محیطی به‌رخ کشیده‌است.

نصرالله از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ که ترور رفیق حریری در آن سال واقع شده، موضوع سخنان خود خطاب به مخالفان را در جشن آزادسازی جنوب لبنان در هر یک از این سال‌ها، به تثبیت پیروزی، القای آغاز دوره شکست‌های دائمی به اسرائیل و پاسخ به شبهات در خصوص عملکرد حزب‌الله و مقاومت در آزادسازی جنوب و جداسازی وظایف دولت از حزب‌الله اختصاص داده‌است.

او از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱، بیشترین تمرکز خود را در سخنرانی‌های جشن آزادسازی در تقابل با مخالفان، نبه افشای نقشه‌های پشت پرده برای تخریب مقاومت، اصرار بر شکست این فعالیت‌ها، تلاش برای انجام عملیات ضد جنگ روانی مخالفان (در تفرقه‌افکنی و استفاده از فضای طایفه‌ای و حزبی لبنان) و وحدت‌آفرینی برای به‌سامان‌رسیدن وضعیت اختلاف‌های داخلی به‌ویژه بر سر انتخابات و تشکیل دولت‌ها اختصاص داده‌است.

نصرالله از سال ۲۰۱۲ و پس از ظهور داعش در سوریه و عراق و انتشار آن در سایر کشورها (با اعلام بیعت در مناطق مختلف) تا سال ۲۰۱۸ کوشیده‌است که خطر جدی و بزرگ این گروه را (در

راستای اهداف منطقه‌ای آمریکا برای حمایت از اسرائیل) نشان‌دهنده؛ بنابراین افشای نقشه‌های راهبردی جاری در منطقه، دسیسه‌های مقطعی و نیز تلاش برای افشای تفرقه‌افکنی‌های دشمنان کشورهای عرب و اسلامی را در دستور کار خود قرار داده‌است.

آشکارشدن نقشه‌هایی که او پیش از دیگران به وجود آنها اشاره کرده و نیز تحقق پیش‌بینی‌هایش در محکوم به شکست بودن آنها، به‌ویژه پیش‌بینی شکست قطعی اسرائیل و مولود جدید منطقه، یعنی داعش در برابر مقاومت، علاوه بر نمایش هوش محیطی، کاریزمای او را نزد مخالفان، بسیار افزایش داده‌است.

نتیجه‌گیری

مقاله حاضر در پاسخ به این پرسش که «نقش سید حسن نصرالله در به‌کارگیری قدرت هوشمند حزب الله لبنان در مواجهه با مخالفان چگونه بوده‌است؟» نگاشته شده‌است؛ بدین منظور، اعمال قدرت سخت و نرم نصرالله در مواجهه با مخالفان در سخنرانی‌های سالروز آزادسازی جنوب لبنان در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ مطالعه شد. تطبیق روش‌های اعمال قدرت با نظریه نای نشان‌داد که نصرالله در این سخنرانی‌ها: ۱- از تلفیقی از هر دو قدرت سخت و نرم برای مواجهه با مخالفان استفاده کرده‌است؛ ۲- بیشترین نوع قدرت به‌کارگرفته شده توسط او در برابر مخالفان و دشمنان، قدرت سخت با کاربست سبک رهبری تراکنشی بوده، درصورت اعمال قدرت نرم، روش‌هایی ضدالهام‌بخش را در تقابل با ایشان به‌کارگرفته‌است؛ بدین معنا که حتی روش‌های اعمال قدرت نرم استفاده شده‌اند او در مواجهه با مخالفان، اغلب در جهت تخریب، ترساندن و شکستن هیمنه ایشان در نظر نیروهایشان و نیز سایر مخاطبان بوده‌اند.

یافته‌های این مقاله نشان‌داده‌اند که سید حسن نصرالله برای اعمال قدرت سخت خود، دو مهارت سازمانی و سیاسی را به‌کارگرفته‌است؛ او مهارت سازمانی خویش را از طریق اعلام مواضع حزب الله لبنان در مواجهه با مخالفان و جداسازی وظایف ایشان از وظایف حکومتی و نیز کنترل و مدیریت خود بر ساختار سازمانی حزب الله به مخالفان نشان‌داده‌است و همچنین با افشای اطلاعات رو به درون و رو به بیرون برای ترساندن مخالفان و نیروهایشان، تسلط خود را بر گردش اطلاعات آشکار کرده‌است.

دبیرکل حزب الله لبنان برای نمایش مهارت سیاسی خود در تقابل با مخالفان، توان اعمال زور بر

ایشان را با یادآوری و تکرار متناوب شکست‌های ایشان اعمال کرده‌است تا بدین‌وسیله از اقدام عملی مجدد از سوی دشمنان یا بروز درگیری نظامی جدید از جانب اسرائیل جلوگیری کند و از سوی دیگر، او برای حفظ موقعیت برتر خود در برابر مخالفان داخلی و خارجی، از اولین روز جشن آزادسازی جنوب لبنان در سال ۲۰۰۰ به چانه‌زنی بر سر سلاح مقاومت و برشمردن دلایل کنارنگذاشتن آن پرداخته‌است.

سید حسن نصرالله برای اعمال قدرت نرم خود در تقابل با مخالفان، مهارت‌های هوش احساسی، ارتباطات و چشم‌انداز را به کار گرفته اما روش‌های انتخابی او در اعمال این وجه از قدرتش در برابر مخالفان، ضد الهام‌بخش بوده‌اند. تخریب تصاویر ذهنی دشمنان و مخالفان داخلی، انتخاب مکان‌های برگزاری جشن در نوار مرزی برای به رخ کشیدن شکست به دشمنان و مخالفان، تخریب چشم‌انداز-های دشمن (اسرائیل) در شکست ناپذیری و به تصویر کشیدن آینده‌ای سیاه و توام با ترس از شکست دائمی برای دشمنان لبنان، از جمله این روش‌ها بوده‌اند.

نصرالله با شناخت دقیق از تاریخچه سیاسی و اجتماع مخالفان و اتفاقات جاری در منطقه، هوش محیطی خود را به نمایش گذاشته و توان اثرگذاری خود بر محیط را اولاً در توصیف واقعی وضعیت منطقه در هر سال، ثانیاً در ارائه تحلیل از وضعیت با استفاده از اطلاعات پنهان و آشکار و ثالثاً در پیش‌بینی آینده‌ی واقعی‌مورد بحثش در هر سال، نشان داده‌است. تحقق پیش‌بینی‌های او در رابطه با مخالفان، باعث افزایش کاریزمای دهشت‌آفرین او در میان مخالفان و رصد جدی سخنان او از سوی مخالفان شده‌است.

وی همچنین با انتخاب دقیق موضوع بحث در هر عید مقاومت و تکرار آن (در صورت تداوم موضوع)، متناسب با اندازه اهمیت آن، توان خود را در خلق فرصت (شانس) اثرگذاری و تطبیق سبک رهبری اش متناسب با شرایط محیطی به‌رخ کشیده‌است.

منابع

۱. منابع فارسی

- برزگر، کیهان (۱۳۸۹): «جوزف نای و قدرت هوشمند آمریکا (مصاحبه اختصاصی با نای)»، پژوهش‌نامه سیاست خارجی؛ ش ۲۴، ص ۸۳ تا ۹۲.

- بیدقی قره‌باغ، آزیتا (۱۳۹۱)؛ *رهبری انقلابی سید حسن نصرالله*؛ رهبر جنبش حزب الله لبنان، پایان نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه شاهد.
- جعفرپورکلوری، راشد (۱۳۹۰)؛ *آزادترین مرد جهان*؛ بررسی زندگی مبارز محبوب و قهرمان عرب، *سید حسن نصرالله*؛ چ ۲، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- قاسم، نعیم (۱۳۹۳)؛ «مصاحبه اختصاصی با شیخ نعیم قاسم قائم مقام دبیرکل حزب الله لبنان؛ جبهه عزت و مقاومت در مواجهه تمام عیار با آمریکا و اسرائیل قرارداد»، *نشریه فرهنگ اسلامی*؛ ش ۱۳، ص ۲۷ تا ۴۶.
- نای، جوزف (۱۳۸۲)؛ «قدرت نرم»، *نشریه راهبرد*؛ ترجمه محمد حسینی مقدم؛ ش ۲۹، ص ۳۶۳ تا ۳۸۰.
- نای، جوزف (۱۳۸۶)؛ «منافع قدرت نرم»، *فصلنامه مطالعات بسیج*؛ ترجمه ناصر بلیغ؛ سال دهم، ش ۳۶، ص ۱۰۷ تا ۱۱۶.
- _____ (۱۳۸۷)؛ *رهبری و قدرت هوشمند*؛ ترجمه محمودرضا گلشن‌پژوه و الهام شوشتری‌زاده؛ تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.

۲. منابع انگلیسی

- Nye, Joseph (1990) 1, Bound to lead: The Changing Nature of American Power, Basic Books, New York
- ----- (1990) 2, "The Misleading Meta Phor of Decline", Atlantic Monthly, March.
- ----- (2004), Soft Power: The Means to Success in World Politics, the University of Mishigan, Digitalized 23oct 2008.

۳- منابع الکترونیکی

- نصرالله، سید حسن (۲۰۰۰)؛ «بیانات سید حسن نصرالله در جشن مقاومت و آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان؛ ۲۵ مه، [دسترسی ۲۹ خرداد ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<http://www.moqawama.ir/?speech=790306>

- _____ (۲۰۰۲)؛ «کلمه السید نصرالله فی عید المقاومة والتحریر»، *العلاقات الاسلامیه حزب الله لبنان*؛ ۲۵ مه، [دسترسی ۷ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک: <https://mediarelations-lb.org/article.php?id=1054&cid=144#.Wy7aNKczbDc>

- _____ (۲۰۰۳)؛ «کلمه الامین العام لحزب الله فی الاحتفال الشعبی بمناسبه الذکری الثالثه لانتصار المقاومة والتحریر»، *موقع المقاومة الاسلامیه فی لبنان*؛ ۲۵ مه، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=2062&cid=141>

- _____ (۲۰۰۵)؛ «النص الكامل لکلمه الامین العام لحزب الله فی الذکری السنویة الخامسة لعید المقاومة والتحریر»، *موقع المقاومة الاسلامیه فی لبنان*؛ ۲۵ مه، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=2095&cid=141>

- _____ (۲۰۰۶)؛ «کلمه الامین العام لحزب الله السید حسن نصرالله فی العید السادس للمقاومة والتحریر»، *موقع المقاومة الاسلامیه فی لبنان*؛ ۲۵ مه، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=2130&cid=141>

- _____ (۲۰۰۸)؛ «کلمه السید نصرالله فی عید المقاومة والتحریر»، *العلاقات الاسلامیه حزب الله لبنان*، ۲۵ مه، [دسترسی ۷ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<https://mediarelations-lb.org/article.php?id=6374&cid=144#.Wy7es6czbDc>

- _____ (۱۳۸۸)؛ «بیانات سید حسن نصرالله در جشن مقاومت و آزادسازی جنوب لبنان»، همشهری آنلاین؛ ۵ خرداد، [دسترسی ۲۶ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<http://hamshahrionline.ir/print/82430/world/westasia?model=WebUI.Models.Details.DetailsPageViewModel>
- _____ (۲۰۱۰)؛ «کلمه الامین العام لحزب الله السيد حسن نصرالله فی السنویۃ العاشرة للتحریر»، موقع المقاومة الاسلامیه فی لبنان؛ ۲۵ مه، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=16982&cid=141>
- _____ (۲۰۱۱)، «النص الكامل لكلمة الأمين العام لحزب الله سماحة السيد حسن نصرالله فی عيد المقاومة والتحریر»، موقع المقاومة الاسلامیه فی لبنان، ۲۵ مه، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<https://www.moqawama.org/essaydetails.php?eid=20819&cid=142>
- _____ (۱۳۹۱)، «سخنرانی سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب الله لبنان در عيد مقاومت و آزادسازی دوازدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان، ۵ خرداد، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<http://www.moqawama.ir/?speech=910305>
- _____ (۱۳۹۲)، «سخنرانی سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب الله لبنان، در عيد مقاومت و آزادسازی، سیزدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان، ۵ خرداد، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<http://moqawama.ir/?speech=920304>
- _____ (۱۳۹۳)، «سخنرانی سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب الله لبنان، در عيد مقاومت و آزادسازی، چهاردهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان، ۵ خرداد، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<http://www.moqawama.ir/?speech=930304>
- _____ (۱۳۹۴)، «سخنرانی سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب الله لبنان، در عيد مقاومت و آزادسازی، پانزدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، پایگاه مقاومت اسلامی لبنان، ۵ خرداد، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک:
<http://www.moqawama.ir/?speech=940303>

- _____ (۱۳۹۵)، «سخنرانی سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب الله لبنان، در عید مقاومت و آزادسازی، شانزدهمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان»، *پایگاه مقاومت اسلامی لبنان*، ۵ خرداد، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک: <http://www.moqawama.ir/?speech=950305>
- _____ (۲۰۱۷)، «کلمة السيدحسن نصرالله في احتفال عيد المقاومة والتحرير»، *العلاقات الاسلاميه حزب الله لبنان*، ۲۵ مه، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک: <https://mediarelationslb.org/article.php?id=14645&cid=144#.Wy713aczbDc>
- _____ (۲۰۱۸)، «کلمة الأمين العام لحزب الله سماحة السيدحسن نصرالله التي ألقاها عبر الشاشة لمناسبة عيد المقاومة والتحرير» *العلاقات الاسلاميه حزب الله لبنان*، ۲۵ مه، [دسترسی ۳ تیر ۱۳۹۷]، برگرفته از لینک: <https://mediarelations-lb.org/article.php?id=14875&cid=144#.Wy7mV6czbDc>